

Δελτίο Τύπου

Αθήνα, 29 Μαρτίου 2011

Επιτακτική ανάγκη η λειτουργία των θεσμών και ο σεβασμός των δικαιωμάτων, επισημαίνει ο Συνήγορος του Πολίτη στην έκθεσή του για το 2010

Η οικονομική κρίση αποτελεί πρόκληση για τους πολιτικούς και διοικητικούς θεσμούς που έχουν την ευθύνη για την καθοδήγηση της χώρας και τη διαχείριση των κοινών πραγμάτων – αλλά και για τον ρόλο του Συνηγόρου του Πολίτη. Σε αυτό το κρίσιμο κοινωνικό και οικονομικό περιβάλλον και με δεδομένη την έλλειψη επαρκών πόρων απαιτείται να ενταθεί η θεσμική λειτουργία, η τήρηση των αρχών και των κανόνων του κράτους δικαίου και της δημοκρατίας, επισημαίνει η αναπληρώτρια Συνήγορος του Πολίτη, Καλλιόπη Σπανού, στην ετήσια έκθεσή της την οποία παρέδωσε σήμερα στον Πρόεδρο της Βουλής, Φίλιππο Πετσάλνικο. Η έκθεση παρουσιάζει το έργο του Συνηγόρου του Πολίτη μέσα στο 2010 και καταλήγει σε συμπεράσματα και προτάσεις προς τη διοίκηση και τους κοινωνικούς εταίρους. Από την έκθεση του 2010 προκύπτει ότι ο αριθμός των καταγγελιών των πολιτών κατά το 2010 (13.179) παρέμεινε πρακτικά στα ίδια υψηλά επίπεδα του 2009 και διατηρεί μια αύξηση της τάξης του 20% σε σχέση με την προ του 2008 περίοδο.

«Σε μια χώρα όπου η εμπιστοσύνη στους θεσμούς υπήρξε ανέκαθεν ελλειμματική, η οικοδόμηση σχέσεων εμπιστοσύνης μεταξύ κράτους και πολιτών, καθίσταται πιο απαραίτητη από ποτέ. Γι αυτό είναι κρίσιμο να αναδειχθεί η υπέρ του κοινού συμφέροντος λειτουργία των θεσμών και ο σεβασμός των δικαιωμάτων των πολιτών», τόνισε η Καλλιόπη Σπανού κατά την παρουσίαση της ετήσιας έκθεσης.

Η έκθεση διαπιστώνει ότι, η περιστολή των δημόσιων δαπανών επηρέασε ευρύτερα τη λειτουργία του κράτους. Καθυστερήσεις πληρωμών, προβλήματα λειτουργίας λόγω ελλιπούς στελέχωσης σε συνδυασμό με το κύμα συνταξιοδοτήσεων, μειωμένες υπηρεσίες πρόνοιας, καθυστερήσεις στην απονομή συντάξεων και στην παροχή άλλων κοινωνικών δικαιωμάτων, ανατροπή προσδοκιών για πρόσληψη επιτυχόντων σε διαγωνισμούς είναι ορισμένα από τα θέματα που κυριάρχησαν το 2010 στις καταγγελίες (αναφορές) των πολιτών. Σε πολλές περιπτώσεις, η προσπάθεια διόρθωσης ανορθολογικών πρακτικών του παρελθόντος διατάραξε το πλαίσιο στο οποίο είχαν συνηθίσει να λειτουργούν οι υπηρεσίες και να δραστηριοποιούνται οι πολίτες ενώ φαίνεται να αποτελεί γενική διαπίστωση ότι υπό την πίεση των νέων συνθηκών, η διοίκηση τείνει να αμελεί διαδικαστικές της υποχρεώσεις απέναντι στους

πολίτες. Η καθυστέρηση, η παράλειψη απάντησης ή η έλλειψη σεβασμού των προθεσμιών εμφανίζονται συχνότερα.

Τα προβλήματα κακοδιοίκησης και η πολύπλευρη κρίση αυξάνουν τις προσδοκίες των πολιτών και από τον Συνήγορο του Πολίτη. Η ανεξάρτητη αρχή κατακλύστηκε από καταγγελίες, μεταξύ των οποίων πολλές αφορούσαν αιτήματα για βοήθεια (υπερχρεωμένα νοικοκυριά, άνεργοι, επιχειρηματίες σε κίνδυνο πτώχευσης κ.λπ.), ακόμη και για θέματα που δεν ενέπιπταν στο πεδίο αρμοδιότητάς της. Σε αυτές τις νέες αντίξοες συνθήκες, ο Συνήγορος του Πολίτη, καλείται να επινοήσει νέους τρόπους παρέμβασής του για να μπορέσει να επιτελέσει το έργο του και να παραμείνει αξιόπιστος συνομιλητής τόσο της διοίκησης όσο και της κοινωνίας.

Η ανεξάρτητη αρχή επισημαίνει πάντως με ικανοποίηση ότι σημαντικός αριθμός προτάσεων που είχαν ήδη διατυπωθεί τα προηγούμενα χρόνια υιοθετήθηκε στη διάρκεια του 2010, με πρώτο παράδειγμα διάφορα φορολογικά θέματα.

Ακολουθούν συνολικά στατιστικά στοιχεία, και συμπεράσματα, προτάσεις και ενδεικτικά παραδείγματα ανά θεματική ενότητα.

Στατιστικά στοιχεία

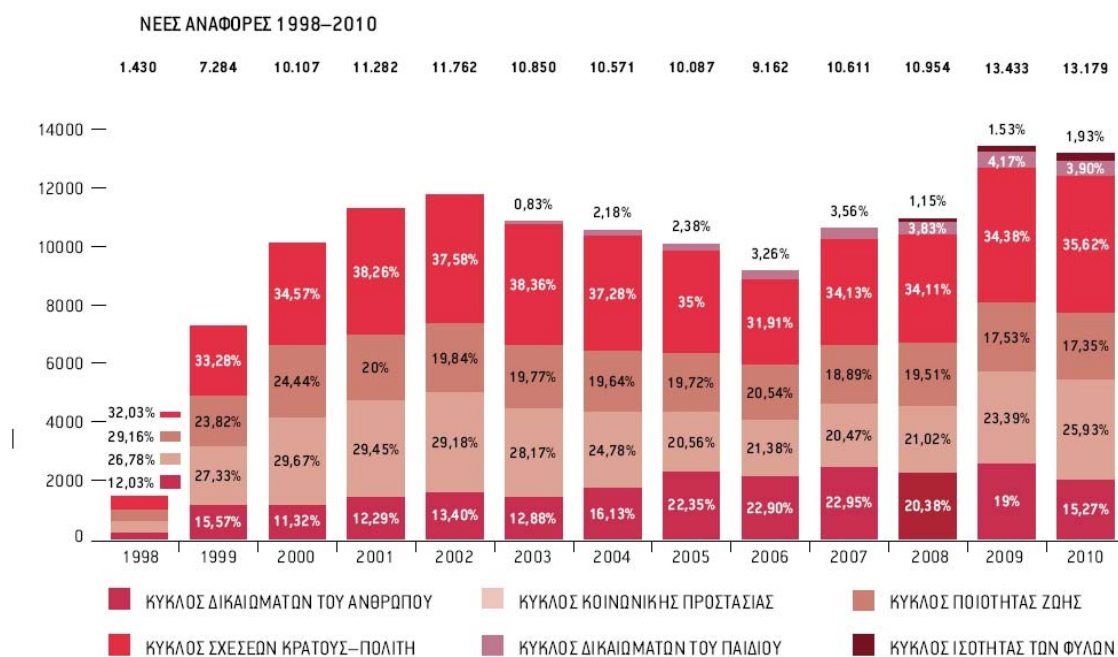
Το 2010 ο Συνήγορος του Πολίτη (ΣΤΠ) έλαβε 13.179 νέες αναφορές. Το 59,8% αυτών ήταν εντός αρμοδιότητας.

Επί των εντός αρμοδιότητας αναφορών που χειρίστηκε ο ΣΤΠ:

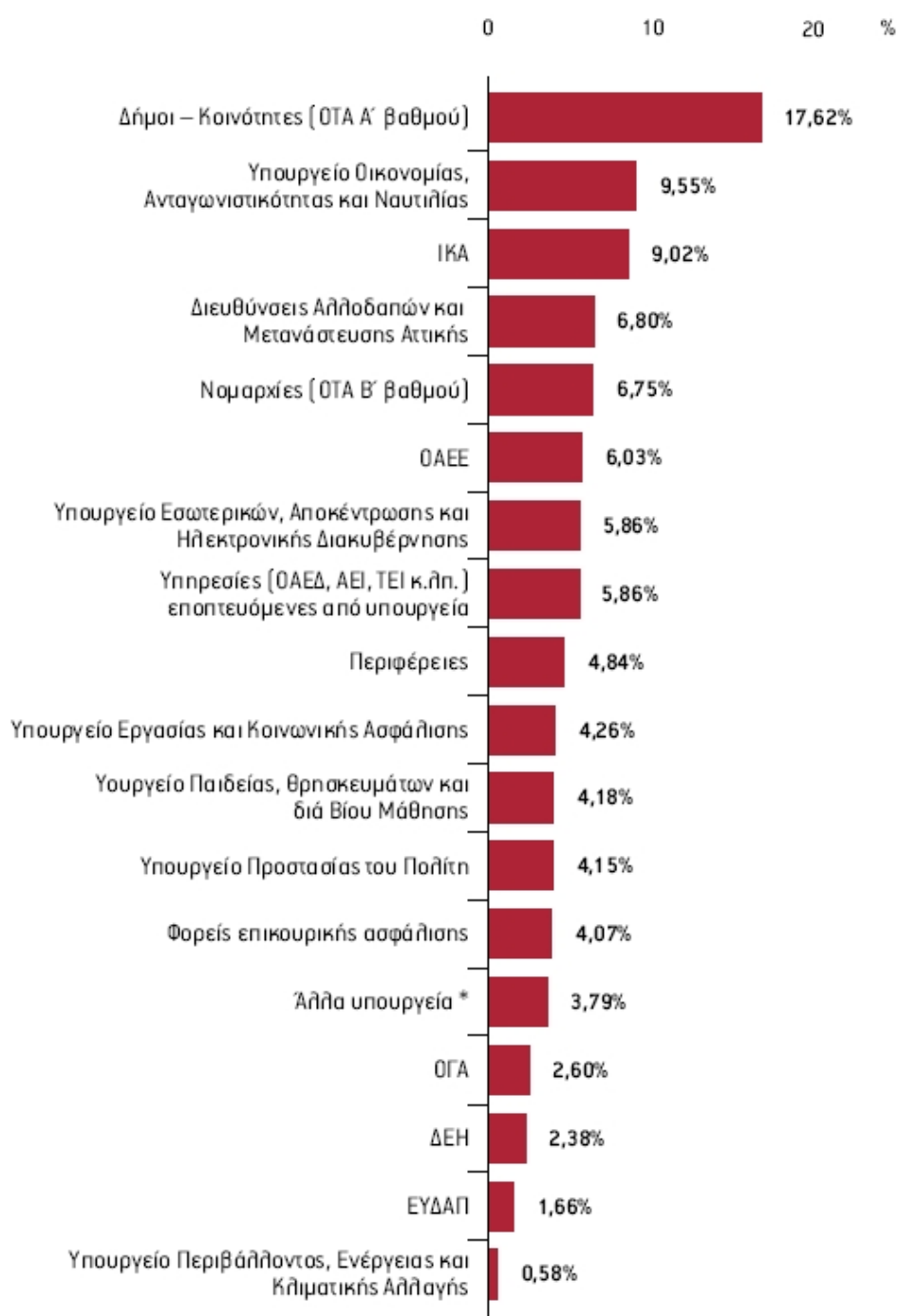
- Το 53,07% διαπιστώθηκε ότι ήταν βάσιμες, δηλαδή η καταγγελία του πολίτη ήταν δικαιολογημένη και υπήρχε κακοδιοίκηση.
- Το 38,08% διαπιστώθηκε ότι ήταν αβάσιμες, δηλαδή η διοίκηση είχε τηρήσει τη νομιμότητα.
- Στο 8,85% διακόπηκε, για διάφορους λόγους, η έρευνα.

Οι βάσιμες αναφορές είχαν κατά ένα μεγάλο ποσοστό θετική έκβαση. Αναλυτικότερα:

- Επιλύθηκαν, δηλαδή αποκαταστάθηκε το πρόβλημα που αντιμετώπιζε ο πολίτης, σε ποσοστό 73,16%.
- Δεν επιλύθηκε, παρά τη διαμεσολάβηση, το πρόβλημα που έθετε το 10,64% των βάσιμων αναφορών. Στις περιπτώσεις αυτές δεν έγιναν αποδεκτές οι προτάσεις του ΣΤΠ.
- Στο 12,94% των βάσιμων αναφορών η επίλυση στάθηκε αδύνατη για λόγους που αποδίδονται σε κενά της νομοθεσίας ή σε πάγιες οργανωτικές αδυναμίες και δυσλειτουργίες της δημόσιας διοίκησης.
- Το 3,26% των υποθέσεων επιλύθηκε χωρίς ενέργειες του ΣΤΠ, από την ίδια την υπηρεσία ή ύστερα από παρέμβαση άλλου φορέα.

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΒΑΣΙΜΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ ΑΝΑ ΦΟΡΕΑ

* Όσα δεν περιλαμβάνονται ονομαστικά στο γράφημα.

Δικαιώματα του ανθρώπου

(α) Συμπεράσματα

1. Η οικονομική κρίση οξύνει τα φαινόμενα κοινωνικού αποκλεισμού: ευπαθείς ομάδες, όπως οι μετανάστες ή οι Ρομά, θίγονται τόσο άμεσα, με την υποβάθμιση των δυνατοτήτων ή ευκαιριών επιβίωσης, όσο και έμμεσα, όταν ο υπόλοιπος πληθυσμός αισθάνεται ανασφαλής.

2. Η δημοσιονομική στενότητα μεταλλάσσεται σε πρόβλημα δικαιωμάτων, καθώς σε πεδία όπως οι χώροι κράτησης, οι δομές υποδοχής αιτούντων άσυλο ή η υπολειτουργία υπηρεσιών έκδοσης αδειών διαμονής, οι πόροι δεν επαρκούν ή διατίθενται κατά προτεραιότητα σε τομείς υψηλότερης δημοτικότητας.

3. Η διοίκηση συχνά θεωρεί αυτονόητο ότι η απλή επίκληση λόγων ασφαλείας δικαιολογεί εξαιρέσεις ή υποχωρήσεις από την προστασία δικαιωμάτων, χωρίς εξατομικευμένη εκτίμηση και ειδική αιτιολογία. Η πρακτική αυτή συχνά έχει ως αποτέλεσμα την πλήρη **κατάλυση νομοθετημένων εγγυήσεων σε πεδία που σχετίζονται καθ' οιονδήποτε τρόπο με τη δημόσια ασφάλεια,** όπως η άδεια επανόδου αλλοδαπών, η έκδοση διαβατηρίου ή οι συνθήκες κράτησης.

(β) Προτάσεις

1. Να ληφθούν μέτρα για την προστασία της δημόσιας ασφάλειας στο ιστορικό κέντρο της Αθήνας σε συνδυασμό με την αποτροπή φαινομένων κοινωνικού αποκλεισμού, ιδιαίτερα με αναγνώριση ειδικού καθεστώτος διαμονής σε όσους αλλοδαπούς «χωρίς χαρτιά» δεν είναι δυνατόν να απομακρυνθούν από τη χώρα.

2. Να καταστεί δυνατή η αποπληρωμή των δανείων στεγαστικής αποκατάστασης Ρομά σε μικρότερες δόσεις, για μεγαλύτερο χρόνο και χωρίς επιπλέον τόκους, ώστε να μην χάνονται οικίες που έχουν αποκτηθεί με επιβάρυνση των φορολογουμένων εξαιτίας οφειλών πολύ χαμηλότερων από το ποσό του δανείου.

3. Να εκδοθούν εγκύκλιοι από το υπουργείο Εξωτερικών, προκειμένου τα προξενεία να μην υπερβαίνουν τα όρια των νομίμων αρμοδιοτήτων τους στις διαδικασίες καθορισμού ιθαγένειας ή αδειών εισόδου για οικογενειακή επανένωση.

(γ) Ενδεικτική παρέμβαση

Μετά από αυτεπάγγελτη έρευνα στους χώρους κράτησης της Διεύθυνσης Αστυνόμευσης του Αερολιμένα Αθηνών, ο Συνήγορος του Πολίτη διαπίστωσε ότι οι χώροι και οι συνθήκες κράτησης δεν ανταποκρίνονται στην απαίτηση για προστασία

της ανθρώπινης αξίας και, αντίθετα, η κράτηση υπό τις συγκεκριμένες συνθήκες μπορεί να θεωρηθεί ότι συνιστά απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση, υπό την έννοια του άρθρου 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου. Κατόπιν τούτου, με πρωτοβουλία του ΣτΠ ακολούθησε σύσκεψη στο υπουργείο Προστασίας του Πολίτη με την παρουσία εκπροσώπων των αρμόδιων αρχών. Συμφωνήθηκε ότι θα απολυμανθούν άμεσα οι χώροι κράτησης, θα αντικατασταθεί αριθμός στρωμάτων, και θα πιεστεί η Περιφέρεια για την άμεση ολοκλήρωση της ανέγερσης του νέου χώρου κράτησης που έχει προβλεφθεί. Επίσης, το υπουργείο Δικαιοσύνης δεσμεύτηκε ότι θα ενεργήσει για να μην κρατούνται αλλοδαποί με αναστολή έκτισης της ποινής λόγω της αδυναμίας τους να καταβάλουν τα δικαστικά έξοδα, έτσι ώστε να αποσυμφορηθούν οι χώροι. Πράγματι, ανταποκρινόμενο, το υπουργείο Δικαιοσύνης προέβλεψε στο άρθρο 33 παρ. 3 του Ν. 3904/2010 ότι παύει η κράτηση των ατόμων γενικά (όχι μόνο των αλλοδαπών) που οφείλουν μόνο δικαστικά έξοδα ή χρηματική ποινή μέχρι 3.000 ευρώ.

Κοινωνική προστασία, υγεία και κοινωνική αλληλεγγύη

(α) Συμπεράσματα

1. Τα συστήματα κοινωνικής προστασίας, υγείας και κοινωνικής αλληλεγγύης επιδέχονται σημαντικές παρεμβάσεις για τη **βελτίωση** της ποιότητας των παρεχομένων υπηρεσιών, **χωρίς κατ' ανάγκην αντίστοιχη αύξηση πόρων**. Αυτό όμως απαιτεί **μεταρρυθμίσεις** τόσο στο θεσμικό πλαίσιο όσο και στη διοικητική οργάνωση, οι οποίες δεν φαίνεται να υλοποιούνται, καθώς η δράση της διοίκησης στο επίπεδο της κοινωνικής πολιτικής χαρακτηρίζεται υποτονική.

2. Μία από τις σημαντικότερες αιτίες του φαινομένου της κακοδιοίκησης στο πεδίο της κοινωνικής ασφάλισης αποτελεί η **πολυνομία** που διέπει την άσκηση των δικαιωμάτων των ασφαλισμένων και τις σχέσεις τους με την κοινωνική διοίκηση. Μετά από αλληπάλληλες τροποποιήσεις, πολλές φορές και με νόμους που δεν έχουν συνάφεια με την κοινωνική ασφάλιση, γεννήθηκε ένα **πλέγμα πολυάριθμων κανόνων χωρίς ποιοτικά χαρακτηριστικά και εσωτερική συνοχή, με κενά, αντιφάσεις και αντινομίες**, που είναι ουσιαστικά απρόσιτο στον πολίτη αλλά, παράλληλα και δύσκολα ελέγξιμο από τη διοίκηση.

3. Οι ασάφειες και τα κενά που χαρακτηρίζουν το νομικό πλαίσιο στην κοινωνική ασφάλιση καθιστούν συχνά αναγκαία την έκδοση εγκυκλίων ερμηνευτικών οδηγιών. **Οι εγκύκλιοι συχνά επιτείνουν αντί να επιλύουν το πρόβλημα. Ακόμη χειρότερα, σε ορισμένες περιπτώσεις υποκαθιστούν και αυτήν ακόμη τη νομοθετική λειτουργία** κατά παράβαση της αρχής της νομιμότητας, διότι η τροποποίηση του νομικού πλαισίου επέρχεται με σύννομα θεσπισμένο νεότερο τυπικό ή ουσιαστικό νόμο και όχι με αντιθέτου περιεχομένου εγκύκλιο.

(β) Προτάσεις

1. Να επεκταθεί η **χορήγηση του επιδόματος απόλυτης αναπηρίας** σε όλους τους συνταξιούχους, **ανεξάρτητα από την αιτία συνταξιοδότησης**, οι οποίοι, αντιμετωπίζοντας σοβαρότατα προβλήματα υγείας, σύμφωνα με γνωμάτευση των αρμοδίων υγειονομικών επιτροπών, έχουν τις ίδιες ανάγκες επίβλεψης, περιποίησης και συμπαράστασης από άλλο πρόσωπο όπως και οι συνταξιούχοι αναπηρίας, θανάτου και τυφλοί γήρατος.

2. Να αναληφθεί σχετική νομοθετική πρωτοβουλία για την **ομοιόμορφη αντιμετώπιση του ζητήματος της δυνατότητας αναδρομικής καταβολής του ΕΚΑΣ** από όλους τους φορείς ασφάλισης. Επιπλέον, να εκδίδεται έγκαιρα η σχετική ΚΥΑ, ώστε να μην καθυστερεί η καταβολή του επιδόματος στους νέους δικαιούχους, αλλά και να μην καταβάλλεται σ' αυτούς που δεν πληρούν πλέον το εισοδηματικό κριτήριο.

3. Να επικαιροποιηθούν άμεσα τα προεδρικά διατάγματα που ρυθμίζουν το **κρατικό τιμολόγιο με αναπροσαρμογή των προβλεπόμενων τιμών κι ένταξη νέων**

ιατρικών πράξεων σε αυτά. Ο μεγάλος αριθμός μη κοστολογημένων ιατρικών πράξεων και η μη απόδοση δαπάνης γι' αυτές, αποδυναμώνει και ακυρώνει τη συνταγματικά κατοχυρωμένη υποχρέωση κρατικής μέριμνας για την υγεία και την κοινωνική ασφάλιση των πολιτών.

(γ) Ενδεικτική υπόθεση

Περίπου 300 ασφαλισμένοι του ΟΑΕΕ-ΤΕΒΕ με αναφορές τους προς τον Συνήγορο του Πολίτη ζήτησαν την άμεση ανάκληση ή τροποποίηση της εγκυκλίου 113/2009 του Οργανισμού. Σύμφωνα με την εγκύκλιο αυτή, υπάγονταν υποχρεωτικά στον ΟΑΕΕ-ΤΕΒΕ ελεύθεροι επαγγελματίες που όμως, σύμφωνα με το ισχύον κοινωνικοασφαλιστικό δίκαιο, δεν έχουν υποχρέωση ασφάλισης από τον ΟΑΕΕ-ΤΕΒΕ, εφόσον: α) διαμένουν σε περιοχές κάτω των 2.000 κατοίκων και β) πληρούν συγκεκριμένα εισοδηματικά κριτήρια (άρθρο 9 του Ν. 3050/2002). Από τη διερεύνηση της υπόθεσης διαπιστώθηκε ότι η διοίκηση του ΟΑΕΕ-ΤΕΒΕ αναρμοδίως και μη συννόμως τροποποίησε με εγκύκλιο μια ευνοϊκή για ορισμένους ελεύθερους επαγγελματίες κοινωνικοασφαλιστική ρύθμιση εις βάρος των δικαιωμάτων τους ως ασφαλισμένων. Ο Συνήγορος προχώρησε σε γραπτές παρεμβάσεις προς τον διοικητή του ΟΑΕΕ-ΤΕΒΕ και τη Γενική Γραμματεία Κοινωνικών Ασφαλίσεων, καθώς και στη σύνταξη πορίσματος που απηύθυνε στον υπουργό Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης, προτείνοντας την άμεση ανάκληση της εγκυκλίου, καθώς οποιαδήποτε τροποποίηση του σχετικού νόμου θα πρέπει να λάβει χώρα νομοθετικά. Οι αρμόδιοι φορείς προέβησαν σε νομοθετική τροποποίηση του ισχύοντος νομικού πλαισίου, με αποτέλεσμα η επίμαχη εγκύκλιος του 2009 να μην εφαρμόζεται στην πράξη. Σημειώνεται, ότι και μετά τη νομοθετική παρέμβαση, νέα εγκύκλιος της Γενικής Γραμματείας Κοινωνικών Ασφαλίσεων μετέβαλε επί τα χείρω την επίμαχη διάταξη και προκάλεσε την παρέμβαση του Συνηγόρου του Πολίτη, ο οποίος με νέο πόρισμα ζητεί την τροποποίησή της.

Ποιότητα ζωής στο οικιστικό, πολιτιστικό και φυσικό περιβάλλον

(α) Συμπεράσματα

1. Η δημοσιονομική κρίση εντείνει βασικές όψεις διοικητικής παθογένειας στις πολεοδομικές, δασικές και αρχαιολογικές υπηρεσίες, όπως η υποστελέχωση και έλλειψη ικανά καταρτισμένου προσωπικού, η έλλειψη μηχανοργάνωσης και υλικοτεχνικών μέσων. Εφόσον δεν αντιμετωπισθούν πάγιες διοικητικές αδυναμίες στις οποίες συμπεριλαμβάνονται οι συναρμοδιότητες φορέων, και η πολυπλοκότητα και πολυνομία του θεσμικού πλαισίου, οι ευρύτερες θεσμικές μεταρρυθμίσεις της αυτοδιοίκησης και στον τομέα του περιβάλλοντος που προωθήθηκαν εντός του 2010 κινδυνεύουν να επιβαρύνουν έτι περαιτέρω την καθημερινή λειτουργία των υπηρεσιών και την εξυπηρέτηση του πολίτη.

2. Παρατηρείται ολιγωρία ή αδράνεια στη διαδικασία άμεσης αποξήλωσης των παράνομα εγκατεστημένων πινακίδων, παρά την πρόσφατη πρόοδο στο θέμα λόγω ανάληψης σχετικής πολιτικής πρωτοβουλίας και δημοσιοποίησης του θέματος. Ειδικότερα ο Συνήγορος του Πολίτη έχει διαπιστώσει τα εξής: α) τα πρόστιμα που προβλέπει ο σχετικός νόμος δεν επιβάλλονται σε όλες τις προβλεπόμενες περιπτώσεις, β) η επιβολή προστίμων συχνά ερμηνεύεται από τις αρμόδιες υπηρεσίες ως διακριτική ευχέρεια, γ) η αοριστία ή η ανεπάρκεια αιτιολογίας στην επιβολή προστίμων έχουν συνέπεια σε πολλές περιπτώσεις την μετέπειτα ακύρωσή τους από τα διοικητικά δικαστήρια, δ) η συχνή μεταβολή της νομικής μορφής των εταιρειών και η μη αναγραφή των στοιχείων τους στα διαφημιστικά πλαίσια δυσχεραίνουν την επιβολή και είσπραξη των προστίμων.

3. Η προστασία της ποιότητας του πόσιμου νερού απαιτεί τακτικούς και συστηματικούς ελέγχους, υλοποίηση τεχνικών εργασιών και διάθεση κονδυλίων για την βελτίωση των δικτύων. Θετική θεωρείται η ταχύτερη πλέον ανταπόκριση των διευθύνσεων υγείας στη διενέργεια δειγματοληψιών και υγειονομικών αναγνωρίσεων. Ωστόσο, σημαντικό πρόβλημα παραμένει η υπερβολική καθυστέρηση των δήμων στην υλοποίηση των μέτρων αποκατάστασης.

(β) Προτάσεις

1. α) Το υπουργείο Θαλασσίων Υποθέσεων, Νήσων και Αλιείας και το υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής να μεταφέρουν τις αρμοδιότητες για την αντιμετώπιση περιστατικών **ρύπανσης του θαλάσσιου περιβάλλοντος από ναυάγια από τα Δημοτικά Λιμενικά Ταμεία στις κεντρικές υπηρεσίες των υπουργείων ή στη νέα περιφερειακή αυτοδιοίκηση και (β) να καταστεί **υποχρεωτική η σύνταξη μελέτης εκτίμησης περιβαλλοντικού κινδύνου από ναυάγια.****

2. Τα υπουργεία Περιβάλλοντος, Εσωτερικών και Οικονομίας να ρυθμίσουν νομοθετικά τα ζητήματα που άπτονται της λειτουργίας των φορέων που παρέχουν υπηρεσίες ψυχαγωγίας – «περιπέτειας», αξιοποιώντας ενδεχομένως τον ΕΛΟΤ ΑΕ για τον έλεγχο της τήρησης των προτύπων ασφαλείας.

3. Το υπουργείο Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων, να αποσαφηνίσει το νομοθετικό πλαίσιο ίδρυσης ιδιωτικών ΚΤΕΟ σε περιοχές εντός σχεδίου πόλεως ή οικισμού που έχουν χρήση γενικής κατοικίας ή πολεοδομικού κέντρου, σε ολόκληρη την επικράτεια, και ειδικότερα στους νομούς Αττικής και Θεσσαλονίκης. Το υπουργείο δεσμεύτηκε ότι θα αποδεχτεί την πρόταση.

(γ) Ενδεικτική υπόθεση

Το 2010 ο Συνήγορος ασχολήθηκε με τη διερεύνηση αναφορών από μεγάλο αριθμό κατοίκων, επιχειρηματιών και εργαζομένων, σχετικά με την υποβάθμιση της ποιότητας ζωής στο ιστορικό κέντρο της Αθήνας. Ως σημαντικότερα προβλήματα αναδείχθηκαν τα εξής:

- α) η καταστρατήγηση των εγκεκριμένων χρήσεων γης και η παρεμπόδιση της ομαλής λειτουργίας των επιχειρήσεων λόγω έξαρσης της εγκληματικότητας και αύξησης των παράνομων δραστηριοτήτων
- β) η συσσώρευση πλήθους καταστημάτων υγειονομικού ενδιαφέροντος σε συγκεκριμένες χωρικά περιοχές με συνεπακόλουθα προβλήματα, λόγω συστηματικής παραβίασης των όρων λειτουργίας και του πλημμελούς ελέγχου τους
- γ) η απαξίωση του αστικού εξοπλισμού και των κοινοχρήστων χώρων, η έλλειψη κοινωνικών υποδομών και ανεπαρκής συντήρηση των υφιστάμενων
- δ) οι ανεπαρκείς συνθήκες υγιεινής και καθαριότητας, λόγω αύξησης του αριθμού των αστέγων και της μαζικής διαμονής αλλοδαπών σε διαμερίσματα.

Ως άμεσα μέτρα προτείνονται:

- α) αυστηροί και συστηματικοί έλεγχοι για την απομάκρυνση των παράνομων δραστηριοτήτων, έλεγχος λειτουργίας των καταστημάτων υγειονομικού ενδιαφέροντος και επιβολή κυρώσεων όταν παραβιάζονται οι όροι λειτουργίας τους
- β) άμεση σφράγιση των χρήσεων που παραβιάζουν την υγειονομική και την πολεοδομική νομοθεσία
- γ) τακτική συντήρηση των κοινόχρηστων χώρων και εντατικοποίηση του προγράμματος καθαριότητας των δημόσιων χώρων.

Επιπλέον, απαιτείται η προώθηση νομοθετικών και κανονιστικών ρυθμίσεων για τον σχεδιασμό μεσοπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων μέτρων και κινήτρων με στόχο την πολεοδομική αναβάθμιση, την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και την οικονομική ανάταξη της περιοχής.

Σχέσεις Κράτους Πολίτη

(α) Συμπεράσματα

1. Η οικονομική κρίση επέτεινε πάγιες αδυναμίες της Διοίκησης, αλλά και ανέδειξε νέες μορφές κακοδιοίκησης στο οικονομικό πεδίο. Μεταξύ των προβλημάτων που επέτεινε είναι η καθυστέρηση του δημοσίου, των ΝΠΔΔ, των ΟΤΑ και των υπόλοιπων δημόσιων φορέων να εξοφλήσουν τις οφειλές τους, είτε αυτές αφορούν συμβατικές υποχρεώσεις, είτε παροχές προς τους πολίτες, είτε προκύπτουν από άλλους λόγους (πχ απαλλοτριώσεις). Από την άλλη πλευρά, ενώ εντείνονται οι διαδικασίες λήψης αναγκαστικών μέτρων για είσπραξη ανεξόφλητων οφειλών προς το δημόσιο (κατασχέσεις, πλειστηριασμοί κ.λπ.), αυξάνεται ο αριθμός των πολιτών που επικαλούνται οικονομική αδυναμία.

2. Η Διοίκηση αδυνατεί να αντεπεξέλθει στις υποχρεώσεις της ως αποδέκτης της επιχειρηματικής δραστηριότητας ιδιωτών. Αδυναμίες αναδεικνύονται κατά το στάδιο της διαγωνιστικής διαδικασίας ανάθεσης **προμηθειών και έργων**, όπου η Διοίκηση καλείται να βρει την κατάλληλη ισορροπία μεταξύ αποτελεσματικότητας και διαφάνειας. Αλλά και κατά το στάδιο της ολοκλήρωσης μιας προμήθειας ή του έργου, προβλήματα εσωτερικού συντονισμού και συνεργασίας μεταξύ υπηρεσιών έχουν συχνά σημαντικές επιπτώσεις. Μεταξύ άλλων, ο ανεπαρκής οικονομικός προγραμματισμός, καταλήγει σε σημαντικές καθυστερήσεις της αποπληρωμής. Τα προβλήματα αυτά επηρεάζουν, συχνά με κρίσιμο τρόπο, την υγιή επιχειρηματικότητα και δεν συνδέονται απαραίτητα με την παρούσα οικονομική συγκυρία.

3. Ελλειμματική αποδεικνύεται η ρυθμιστική παρέμβαση του Δημοσίου στην οικονομική δραστηριότητα μέσω της παροχής κινήτρων, επιχορηγήσεων, δανειοδοτήσεων για την επίτευξη επί μέρους οικονομικών, κοινωνικών και αναπτυξιακών στοχεύσεων. Σημαντικός αριθμός αναφορών υποβλήθηκε σχετικά με τη χορήγηση οικονομικών κινήτρων για την **απόσυρση αυτοκινήτων** παλαιάς τεχνολογίας και την αγορά νέων αντιρρυπαντικής τεχνολογίας, βάσει της σχετικής πράξης νομοθετικού περιεχομένου του 2009. Επίσης, παρατηρείται καθυστέρηση στην καταβολή επιχορηγήσεων και ενισχύσεων επενδυτικών σχεδίων επιχειρήσεων, με σημαντικές συνέπειες για την οικονομική ανάπτυξη.

(β) Προτάσεις

1. Η επιδείνωση των δεδομένων της οικονομίας δεν πρέπει να συμπαρασύρει ευάλωτες ακόμη κατακτήσεις, όπως αυτές των διαδικαστικών δικαιωμάτων. Η έλλειψη κονδυλίων δεν αίρει σε καμία περίπτωση την υποχρέωση έγκαιρης και πλήρως αιτιολογημένης απάντησης εκ μέρους των υπηρεσιών, ή την

υποχρέωση τήρησης των προθεσμιών και άλλων προδιαγραφών της διοικητικής δράσης, που προβλέπει ο Κώδικας Διοικητικής Διαδικασίας. Θα απαιτηθεί ιδιαίτερη εγρήγορση εκ μέρους του πολιτικού και διοικητικού συστήματος, ώστε ποιοτικές διαστάσεις της λειτουργίας του να μην περιθωριοποιηθούν υπό την πίεση οικονομικών προτεραιοτήτων και στοχεύσεων.

2. Στους δημόσιους διαγωνισμούς η οικονομία της διαδικασίας επιβάλλει ταχύτερη ανταπόκριση της διοίκησης προκειμένου να διασφαλιστούν τα δικαιώματα των συμμετεχόντων εντός των βραχύτατων προθεσμιών που προβλέπονται για την άσκηση των σχετικών ένδικων μέσων. Η καθυστέρηση απάντησης συνεπάγεται επομένως, προσβολή τόσο του δικαιώματος αναφοράς, όσο και του δικαιώματος έγκαιρης και αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας (άρθρα 10 και 20 του Συντάγματος). Σε σχετικό πόρισμά του, ο Συνήγορος του Πολίτη προτείνει την **υποχρεωτική κατάρτιση δημόσιου πρωτοκόλλου σε κάθε στάδιο της διαδικασίας**, όπου θα καταχωρίζονται: α) το σύνολο των ενστάσεων – αιτήσεων των συμμετεχόντων, β) οι απαντήσεις της διοίκησης και γ) αποδεικτικά αποστολής ή/και παραλαβής των απαντήσεων από τους ενδιαφερόμενους, πριν την έναρξη του επόμενου σταδίου της διαδικασίας.

(γ) Ενδεικτική υπόθεση

Στην περίπτωση της αναστολής προσλήψεων για το 2010 και περιορισμού στις προσλήψεις προσωπικού στον δημόσιο τομέα για τα επόμενα έτη, ο Συνήγορος του Πολίτη διερεύνησε υποθέσεις για τις οποίες διαπιστώθηκε ότι υπήρχε παράλειψη οφειλόμενης νόμιμης ενέργειας εκ μέρους της διοίκησης, σχετικά με την ολοκλήρωση των διαδικασιών πρόσληψης και τον διορισμό των ενδιαφερομένων πριν από την έναρξη ισχύος του ν. 3833/2010. Υποστηρίχθηκε ότι οι περιπτώσεις αυτές δεν υπάγονται στην απαγόρευση/αναστολή των διορισμών που θεσπίστηκε, δεδομένου ότι οι οικείες διατάξεις του νόμου που προαναφέρθηκε δεν έχουν αναδρομική ισχύ, αλλά ισχύουν από τη δημοσίευσή του (15.3.2010). Τελικά, τον Οκτώβριο του 2010 αποφασίστηκε να απορροφηθούν, μέσα στο δεύτερο εξάμηνο του έτους, όλοι οι επιτυχόντες σε διαδικασίες διορισμού/πρόσληψης σε υπηρεσίες και φορείς του δημόσιου για τις οποίες είχαν εκδοθεί οριστικά αποτελέσματα έως και τις 31.12.2009.

Δικαιώματα του παιδιού

(α) Συμπεράσματα

1. Το σχολείο είναι συχνά ανέτοιμο να χειριστεί φαινόμενα ενδοσχολικής βίας.

Ο Συνήγορος του Πολίτη υπέβαλε στο υπουργείο Παιδείας έκθεση, συνοψίζοντας τις πρακτικές που καταγράφηκαν από την επικοινωνία του με μαθητές, εκπαιδευτικούς και υπευθύνους Αγωγής Υγείας, και τις προτάσεις του για την πρόληψη και αντιμετώπιση της βίας στο σχολείο. Επίσης ο Συνήγορος συμμετείχε στις εργασίες ειδικής επιτροπής που συγκρότησε η Εθνική Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου για τη μελέτη της ομαδικής βίας και της επιθετικότητας στα σχολεία καθώς και στην προετοιμασία εθνικού δικτύου κατά της βίας μεταξύ μαθητών.

2. Ο Συνήγορος πραγματοποίησε σειρά επισκέψεων στο Κέντρο Περίθαλψης Παίδων (ΚΕΠΕΠ) στα Λεχαινά Ηλείας, απηύθυνε αλληλογραφία προς τη διοίκησή του και το υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και παρακολούθησε επί ένα και πλέον έτος τις ενέργειες για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των ανηλίκων και ενηλικιωθέντων με χρόνιες παθήσεις και αναπηρίες που περιθάλπονται σε αυτό. Στη συνέχεια συνέταξε πόρισμα, όπου επισημαίνεται η **ανάγκη ενίσχυσης του ιδρύματος με επαρκή αριθμό νοσηλευτών, για να αποφευχθούν πρακτικές, όπως είναι η εκτεταμένη φαρμακευτική κατασταλτική αγωγή, η καθήλωση παιδιών με ιμάντες και ιδίως η διαβίωσή τους σε ξύλινα κουβούκλια. Επίσης, σημειώνεται ότι απώτερος στόχος πρέπει να είναι η εναλλακτική φροντίδα των παιδιών σε μικρές δομές οικογενειακού τύπου και η κατάργηση της περίθαλψης ιδρυματικού τύπου για παιδιά και εφήβους.**

3. Η εφαρμογή του μέτρου της αλλαγής σχολικού περιβάλλοντος μαθητών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης είναι προβληματική.

(β) Προτάσεις

1. Για την υποχρεωτική αλλαγή σχολικού περιβάλλοντος ο Συνήγορος του Πολίτη απηύθυνε επιστολή προς το υπουργείο Παιδείας προτείνοντας μεταξύ άλλων: Να ενημερωθούν τα σχολεία και οι προϊστάμενες αρχές σχετικά με την υποχρέωσή τους να ακολουθούν την προβλεπόμενη διοικητική διαδικασία και να αξιολογούν την αναγκαιότητα και την προσφορότητα του μέτρου αυτού, να υποστηρίζονται οι εκπαιδευτικοί, ώστε να μην καταφεύγουν στην ποινή για παραδειγματισμό ή λόγω αδυναμίας αντιμετώπισης των προβλημάτων συμπεριφοράς ενός μαθητή και να προβλεφθούν νομοθετικά περισσότερες εναλλακτικές μέθοδοι «συμμόρφωσης» των μαθητών. Το υπουργείο εξέδωσε εγκύκλιο η οποία, υιοθετώντας τις κυριότερες προτάσεις του Συνηγόρου, περιλαμβάνει οδηγίες προς τους εκπαιδευτικούς.

2. Ο Συνήγορος ζήτησε από το υπουργείο Παιδείας να εκδώσει εγκύκλιες οδηγίες, με τις οποίες θα ρυθμίζεται η επικοινωνία του γονέα που στερείται της

επιμέλειας με το ανήλικο τέκνο του μέσα στον σχολικό χώρο, εφόσον δεν παρεμποδίζεται η εκπαιδευτική διαδικασία. Το υπουργείο εξέδωσε εγκύκλιο υιοθετώντας τις θέσεις του Συνηγόρου.

3. Ο Συνήγορος του Πολίτη ενημέρωσε το Συμβούλιο για θέματα πρόληψης και Αντιμετώπισης της Θυματοποίησης και της Εγκληματικότητας των Ανηλίκων. (ΚΕΣΑΘΕΑ) για τους προβληματισμούς του σχετικά με τη λειτουργία και τη στελέχωση των στεγών των Εταιρειών Προστασίας Ανηλίκων και τις **ελλείψεις στο πεδίο εφαρμογής των αναμορφωτικών μέτρων** που προβλέπονται από τον νόμο. Επισήμανε δε την επιτακτική ανάγκη **να δημιουργηθούν στέγες και ξενώνες φιλοξενίας για εφήβους με προβλήματα συμπεριφοράς και θεραπευτικές μονάδες για εξαρτημένους εφήβους**, ώστε να ενισχυθούν οι υπηρεσίες στην κοινότητα προς τις οποίες θα μπορούν να στοχεύουν οι δικαστικές αποφάσεις, αντί να επιβάλλουν ποινικό εγκλεισμό σε ανήλικους παραβάτες του νόμου, ο οποίος έχει αποδειχθεί αναποτελεσματικός.

(γ) Ενδεικτική παρέμβαση

Ο Συνήγορος του Πολίτη επισκέφθηκε τη Γενική Αστυνομική Διεύθυνση Αττικής, όπου διαπίστωσε περιορισμένη εφαρμογή του μέτρου καταχώρισης μαρτυρικών καταθέσεων ανηλίκων σε ηλεκτρονικό οπτικοακουστικό μέσο και ουδεμία αξιολόγηση του βαθμού επιτυχίας του εκ μέρους της αστυνομίας. Επίσης στην υποδιεύθυνση δεν υπήρχε οργανική θέση παιδοψυχολόγου για την προετοιμασία των ανηλίκων μαρτύρων για τις καταθέσεις τους. Ο Συνήγορος έθεσε το ζήτημα στο υπουργείο Προστασίας του Πολίτη, το οποίο ανήγγειλε την πρόσληψη δεκαπέντε ψυχολόγων για να στελεχώσουν τις υπηρεσίες των υποδιευθύνσεων Προστασίας Ανηλίκων των διευθύνσεων Ασφαλείας Αττικής και Θεσσαλονίκης.

Ισότητα φύλων

(α) Συμπεράσματα

1. Η **οικονομική κρίση** έχει αναδείξει και ενισχύσει μια εμφανή οπισθοδρόμηση στην προστασία των εργασιακών δικαιωμάτων των γυναικών. Αυτό υποδηλώνει η αύξηση των καταγγελιών για διακρίσεις λόγω εγκυμοσύνης και μητρότητας, στον ιδιωτικό τομέα, και σε βάρος γυναικών εργαζομένων με συμβάσεις έργου και ορισμένου χρόνου, στο Δημόσιο. Το 2010 οι καταγγελίες για διακρίσεις λόγω φύλου στον ιδιωτικό τομέα σημείωσαν εντυπωσιακή αύξηση κατά **19%** σε σχέση με το 2009, αγγίζοντας το **36% του συνόλου των καταγγελιών** με αυτό το αντικείμενο.

2. Η **μητρότητα** καθίσταται επιβαρυντικός παράγοντας για τη διατήρηση της θέσης εργασίας, ιδίως στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, και η έλλειψη ευκαιριών στην υπό αναδιάρθρωση αγορά εργασίας προδικάζει ότι η απώλεια της θέσης εργασίας δεν θα είναι προσωρινή. **Μια ολόκληρη γενιά γυναικών, που βρίσκεται σε παραγωγική ηλικία και αντιμετωπίζει και την προοπτική της μητρότητας, κινδυνεύει να τεθεί επί μακρόν εκτός αγοράς εργασίας** ή να εγκλωβιστεί οριστικά σε θέσεις χαμηλής ή ανύπαρκτης επαγγελματικής προοπτικής.

3. Η **οικονομική κρίση** ανέδειξε τη δυσκολία να συμμορφωθούν τόσο η διοίκηση, όσο και ο ευρύτερος δημόσιος και ο ιδιωτικός τομέας, με τη νομοθεσία που επιβάλλει την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών σε θέματα γονικών αδειών. **Περιορισμοί** που είτε εισάγει η νομοθεσία (π.χ. να εργάζεται η μητέρα με σχέση εξαρτημένης εργασίας) είτε προβάλλουν οι ίδιες οι υπηρεσίες, επικαλούμενες υπηρεσιακές ανάγκες, **καταλήγουν στην πράξη να αναιρούν την αυτοτέλεια του δικαιώματος του πατέρα και να τον αποθαρρύνουν από την άσκησή του.**

(β) Προτάσεις

1. Με δεδομένο ότι οι **άδειες ανατροφής** στο δημόσιο είναι μεγάλης διάρκειας (9 μήνες) και πλήρως αμειβόμενες, είναι σημαντικό **να επιμερίζονται μεταξύ των γονέων**, ώστε να μην αποξενώνονται για μεγάλο χρονικό διάστημα από την εργασία μόνο οι γυναίκες. Είναι επίσης σημαντικό **να χορηγούνται με ευελιξία**, όπως π.χ. να μην είναι κατ' ανάγκην συνεχόμενες ή να προβλέπεται η δυνατότητα σώρευσης του μειωμένου ωραρίου σε ημέρες ρεπό, ώστε να έχει κίνητρα ο υπάλληλος να το επιλέξει αντί της συνεχόμενης άδειας.

2. Να μειωθεί με νόμο το όριο ελάχιστου αναστήματος για την **εισαγωγή των γυναικών στις στρατιωτικές σχολές**. (έγινε δεκτή)

3. Να επεκταθεί και στους άνδρες στρατιωτικούς και τους άνδρες που υπηρετούν στο Λιμενικό Σώμα το **δικαίωμα για άδεια ανατροφής παιδιού**. (έγινε δεκτή)

(γ) Ενδεικτική υπόθεση

Με τη διαμεσολάβηση του Συνηγόρου του Πολίτη μεταξύ εργοδότη και εργαζομένης σε συνάντηση που διοργάνωσε η Επιθεώρηση Εργασίας, επαναπροσλήφθηκε με ευνοϊκότερους όρους εργαζομένη που είχε απολυθεί μετά τη λήξη της εξαμηνιαίας άδειας προστασίας μητρότητας. Ο εργοδότης δέχτηκε να απασχοληθεί η προσφεύγουσα σε υποκατάστημα της εταιρείας περισσότερο κοντινό στην οικία της και να μετατραπεί η σύμβαση εργασίας της από μερικής απασχόλησης σε πλήρους απασχόλησης.